

Tarık Tezel*

AB VE TÜRKİYE'DE MUTLU HAYVANCILIK PROJESİ

Ülkemizde gerek süt gerekse besi hayvancılığı, profesyonel koşullarda, optimum işletme ölçeklerinde ve uluslararası literatür değer ve hedefleri ile yapılmıyor. Bu durum hem hayvancılıkla uğraşan kesimlerin ekonomik olarak verimsizliğine, hem hayvan refahının sağlanamaması sebebi ile üretimde verimsizliğe, hem süt ve et kalitesinde yeterli sürdürülebilir sonuçların alınamamasına, hem de milli israfa neden oluyor. Bu sıkıntıların bertaraf edilmesi, sektörel verimliliğin artırılması ve hayvancılığımızın uluslararası normlara kavuşturulabilmesi için öncelikli hedef ise hayvan refahının sağlanabilmesi.

Tüm bunları göz önüne alarak SETBİR tarafından yürütülmekte olan ve "Sivil Toplum Diyaloğu Programı" kapsamında hibe almaya hak kazanan "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Mutlu Hayvancılık Projesi", 1 Nisan 2019 tarihinde başladı. Projenin diğer ortağı ise, İspanya'dan Valensiya Bölgesel Gıda İşleri Federasyonu (FEDACOVA).

Projenin konusu, çiftlikte ve taşıma sırasında hayvan refahının sağlanması. Hayvan refahı, hayvanların yaşam kalitesini vurgulayan, fiziksel ve zihinsel sağlıklarını, refah ve mutluluklarını ve uzun yaşamı içeren bir kavram. Sektörümüz açısından sözünü ettiğimiz ise büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar; yani sığırlar, koyunlar ve keçiler.

Projenin amacı, çiftçiler, hayvan sahipleri, hayvan nakil aracı sürücülere ile sınır kontrol noktalarında çalışan görevliler tarafından yaygın olarak başvuru alan uygulamaların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yolu ile hayvan refahının artırılması.

Günümüzde hayvan refahı, üreticilerin verimliliğini artırıcı bir faktör, uluslararası kuruluşlar için de önemli bir sürdürülebilirlik kriteri. Daha yüksek konfor koşullarında yetiştirilen hayvanların daha üretken ve daha verimli oldukları, ölüm ve yaralanma oranlarının azaldığı, bu yöndeki uygulamalarla görülüyor. Bu uygulamalardan doğan sonuç da verimliliği ile üreticiyi, ürün kalitesi ile tüketiciyi memnun ediyor. Üretici ve tüketici refahının yolu, hayvan refahından geçiyor.

Hayvan refahı, hem Avrupa Birliği'nde hem de aday ülkelerde önemli gelişmelere ve yasal düzenlemelere tabi. Uygulamada hayvan refahı üç alanı kapsıyor: taşımada hayvan refahı, çiftlikte hayvan refahı ve kesimde hayvan refahı. SETBİR'in projesinde, taşımada ve çiftlikte hayvan refahı ele alınacak.

Hayvan yetiştiriciliğinde ulaşım, hayvanın refahını etkileyen ve gerekli standartlar sağlanmadıkça strese neden olabilen önemli bir faktör. Örneğin, hayvanların, Türkiye'nin bir ucundan diğer ucuna olan yolculuğunda, hayvanları dinlendirmek, kontrol etmek, beslemek ve serinletmek için en az iki istasyon gerektiriyor. Hayvanların taşıma araçlarına yüklenmesi, yükleme ve boşaltma rampalarının özellikleri, araçta hayvan başına düşen alan, taşıma aracının özellikleri, yol ve iklim koşulları gibi faktörler refah üzerinde doğrudan bir etkiye sahip.

Çiftliklerdeki hayvan refahı ise yeterli ve kaliteli beslenme, hayvan başına ayrılan alan, toprağın yapısı, hava kalitesi ve sıcaklık bakımından barınakların uygunluğu anlamına geliyor. Modern işletmelerde bu faktörler göz önünde bulundurulurken, küçük aile işletmelerinin sınırlı imkanları nedeniyle, Türkiye'de büyükbaş ve küçükbaş hayvan refahı yeterli seviyede değil.

Öte yandan Türkiye'de kaliteli mera alanlarının yetersizliği, yem üretimimizin dışa bağımlılığı dolayısı ile besleme süreçlerinde de sıkıntı var. Hayvan barınaklarındaki fiziki koşullarda ise geçmişe oranla iyileştirme odaklı çabalar sürmekle birlikte henüz yeterli bir seviyeye yaklaşmış değil.

Çiftlik hayvanlarının refahının, hem hayvanların yaşamı hem de onlardan elde edilen et ve süt ürünlerinin kalitesi üzerinde önemli bir etkisi var. Bu etki, hayvanların ve ürünlerinin ekonomik değerlerine de yansıyor. Ancak hayvan refahının nasıl sağlanacağına ilişkin elimizde pratik bir kılavuz yok. Örneğin, AB ülkelerinde, Avrupa Konseyi düzenlemelerini mevzuat düzenlemeleri olarak geçirmek yerine, bu düzenlemelerin uygulanmasına ilişkin kurallar var. Sektörde hayvan refahı pratiğini artırmak ve sürdürmek için Türkiye'de de benzer bir operasyonel çerçeve oluşturulması gerekiyor.

Proje kapsamında Edirne, Bursa, Balıkesir, Mersin ve Erzurum illerinde eğitim aktiviteleri ve bilgilendirme ziyaretleri gerçekleştirilecek. İspanyol proje ortağımız, AB iyi uygulama örneklerinin yerinde incelenmesi ve AB mevzuatının ve kılavuz örneklerinin temini konusunda destek olacak. Sektörümüz adına iyi bir örnek oluşturacağına inandığımız projeye sektörümüzün tüm ilgililerinin desteğini bekliyoruz.

* Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği (SETBİR) Başkanı, SÜTAŞ Yönetim Kurulu Başkan Vekili